

СПІВВІДНОШЕННЯ ЄКПЛ ТА ОРХУСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ

КОНСТАНТИНОВСЬКИЙ Сергій Геннадійович - студент 1 курсу
магістратури факультету адвокатури Національного юридичного університету-
ім. Ярослава Мудрого

<https://orcid.org/0000-0002-7927-4164>

УДК 349.6

DOI 10.32782/EP.2021.2.6

Предметом исследования стала характеристика механизмов защиты экологических прав, закрепленных в Европейской конвенции по правам человека (ЕКПЧ) и Конвенции о доступе к информации, участии общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды (Орхусская конвенция). Утверждается, что права, установленные конвенциями, существенно различаются между собой по объекту, содержанию и объему. Сквозь призму решений ЕСПЧ также анализируется возможность защиты экологических прав при обращении к положениям Орхусской конвенции и ЕКПЧ одновременно. С помощью сравнения целей двух конвенций выделены аспекты, которые принимаются во внимание при защите лицом процессуальных экологических прав. В течение всего исследования внимание акцентируется на важности различий в закрепленных в Орхусской конвенции и ЕКПЧ процессуальных экологических прав.

Ключевые слова: процессуальные экологические права, ЕКПЧ, Орхусская конвенция, защита окружающей среды, экологические права, ЕСПЧ.

Розширена анотація. Право на участь громадськості в прийнятті рішень, що стосуються навколишнього середовища, стало відігравати важливу роль у міжнародних відносинах. Процесуальні екологічні права є ефективним способом забезпечення охорони навколишнього середовища, але вони часто обговорюються в єдності з матеріальними правами у сфері захисту довкілля. У цій статті

предметом дослідження стала характеристика механізмів захисту екологічних прав, закріплених у двох важливих міжнародних конвенціях: Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ) та Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція).

Методологічною основою статті стали загальнонаукові методи пізнання та аналізу, а також спеціальні методи пізнання правової науки. Зокрема, за допомогою методу дедукції здійснено виокремлення процесуальних екологічних прав із встановленого конвенціями каталогу прав людини. Шляхом використання порівняльного методу здійснено зіставлення окремих прав, гарантованих ЄКПЛ та Орхуською конвенцією, та здійснено висновок щодо спільних та відмінних характеристик цих прав.

Порівнюючи процесуальні екологічні права, гарантовані в Європі ЄКПЛ та Орхуською конвенцією, у цій статті стверджується, що ці права значно різняться між собою за об'єктом, змістом та обсягом. Окремо також розглядаються і суб'єкти таких прав за обома конвенціями. Крізь призму рішень Європейського суду з прав людини в статті також аналізується можливість захисту екологічних прав при зверненні до положень Орхуської конвенції та ЄКПЛ одночасно. Зокрема, розглядається та оцінюється еволюція позицій ЄСПЛ щодо можливості захисту прав у сфері захисту довкілля за допомогою механізмів, визначених у ЄКПЛ.

Робиться висновок про наявність у ЄКПЛ непрямих положень, які можуть бути використані для захисту процесуальних екологічних прав. Однак, це може бути можливе лише у випадку завдання прямої шкоди індивідуальним правам особи.

За допомогою порівняння цілей, задля досягнення яких приймалися конвенції, стало можливим виокремлення тих чи інших аспектів, які приймаються до уваги при захисті особою процесуальних екологічних прав.

Протягом всього дослідження увага акцентується на важливості відмінностей у закріплених в Орхуській конвенції та ЄКПЛ процесуальних екологічних прав. Врахування цих відмінностей допомагає конкретизувати доктрину процесуальних екологічних прав та підтримує більш реалістичні висновки про внесок процесуальних екологічних прав в екологічне управління.

Ключові слова: процесуальні екологічні права, ЄКПЛ, Орхуська конвенція, захист довкілля, екологічні права, ЄСПЛ.

Постановка проблеми

Право на участь громадськості в прийнятті рішень, що стосуються навколишнього середовища, стало відігравати важливу роль у міжнародних відносинах. Його гарантії вперше на світовому рівні були закладені в декларації Ріо-де-Жанейро, принцип десятій якої говорить: «Екологічні питання вирішуються найбільш ефективним чином за участю всіх зацікавлених громадян». Саме для здійснення цього принципу країнами-учасницями БЄК ООН була прийнята Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (далі – Орхуська конвенція) [1].

Орхуська конвенція – це новий вид угоди в галузі навколишнього середовища. Хоча вона діє незалежно від інших міжнародних правозахисних інструментів, абсолютно очевидно, що її положення про доступ до правосуддя засновані на загальноприйнятих поняттях міжнародного права в галузі прав людини і розвивають їх. Порівняно з Орхуською конвенцією, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [2], яка містить визначений каталог

прав людини, прямо не стосується захисту довкілля. Орхуська конвенція адаптує принципи в галузі прав людини у відповідності з конкретними обставинами, де йдеться про навколишнє середовище і здоров'я людини. У світлі відповідності між положеннями, що стосуються доступу до правосуддя та поваги до приватного життя, і міжнародними правозахисними нормами, Орхуська конвенція враховувалася в судовій практиці ЄСПЛ.

У зв'язку з актуалізацією у світі питання захисту довкілля, захисту прав громадян і організацій у сфері охорони навколишнього природного середовища, набуває актуальності розширене тлумачення положень ЄКПЛ у цій сфері, яке здійснює ЄСПЛ, зокрема, через призму застосування Орхуської конвенції.

Стан дослідження проблеми

Питанням захисту екологічних прав, визначених Орхуською конвенцією в цілому, та в Україні зокрема, присвячено доволі невелику кількість досліджень. Що стосується співвідношення її з ЄКПЛ, ця тема у вітчизняній науці є нерозкритою. Загалом, проблемі дієвості захисту екологічних прав присвячували свої праці В. Ладиченко, Л. Головки, П. Д. Венка-Веденкіна, Т. Третяк. Щодо іноземних досліджень, вони є більш змістовними, особливо в питаннях співвідношення двох конвенцій. Заслуговують уваги та були використані в процесі дослідження праці Т. Алге, М. Деллінгера, Г. Шоукенса та Б. Пітерса.

Згідно зі спільними думками українських і англо-американських правознавців, Орхуська конвенція стала новим і найважливішим кроком у пов'язанні заходів охорони навколишнього середовища з правами людини, у тому числі і за допомогою поліпшення міжнародно-правових механізмів оцінки впливу на навколишнє середовище. Нечисленні оцінки Орхуської конвенції в українській науці міжнародного права носять стриманий характер [3, с. 336]. В англомовній науковій літературі правознавці розглядають юридичну цінність Орхуської конвенції як джерела міжнародного права в контексті того, що вона встановлює досить конкретні правові стандарти участі громадськості в прийнятті заходів, що стосу-

ються охорони навколишнього середовища [4, с. 13].

У межах наукового обговорення теми часто повторюються наступні основні аргументи. По-перше, процесуальні екологічні права розглядаються як частина загальних екологічних прав, або навіть як частина екологічного права на чисте та здорове довкілля [5, с. 117], а не як конкретна категорія екологічних прав. По-друге, хоча і розглядаються як *lex specialis* процесуальні екологічні права, вони постійно сприймаються як унітарний стандарт прав та обов'язків [6, с. 114].

Мета і завдання дослідження

Враховуючи неоднозначність та однобічність розгляду процесуальних екологічних прав в доктрині прав людини, відсутність серед вітчизняних та іноземних вчених єдиної думки стосовно способів захисту цих прав, у тому числі в ЄСПЛ, метою статті стало виявлення процесуальних екологічних прав та дослідження їх спільних та відмінних рис у двох важливих документах: Орхуській конвенції та ЄКПЛ.

Задля досягнення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

- проаналізувати зміст наявних у двох конвенціях процесуальних екологічних прав та особливості їх застосування;
- з'ясувати спільні та відмінні риси в механізмі реалізації встановлених у двох конвенціях прав людини у сфері захисту довкілля;
- встановити можливість захисту прав, передбачених Орхуською конвенцією, за допомогою механізмів, встановлених в ЄКПЛ.

Виклад основного матеріалу

Статтею 4 Орхуська конвенція закріплює право індивідуумів і юридичних осіб (неурядових організацій) у рамках національного законодавства запитувати і отримувати від органів державної влади так звану інформацію про стан навколишнього середовища. Статтею 6 Конвенція встановлює мінімальні стандарти участі громадськості у прийнятті рішень, зокрема у випадках, коли рішення або плани органів влади, які дозволяють певну діяльність, можуть мати значний вплив на довкілля. Статтею 9 документ встановлює випадки, при яких будь-яка особа (у т.ч. фізичні

особи, НУО, посадові особи і компанії) може також мати доступ до правосуддя та можливість перегляду екологічних питань [1].

Незважаючи на визнання права на чисте та здорове довкілля у своїй преамбулі, Орхуська конвенція не містить її матеріальної складової. Вона стосується суто процесуальних екологічних прав. Екологічна інформація про стан елементів довкілля, фактори, що впливають на нього, або стан здоров'я та безпеки людини завжди повинна надаватися згідно з положеннями конвенції. Доступ до правосуддя та участь у прийнятті рішень щодо навколишнього середовища повинні надаватися при вирішенні, серед іншого, питань в енергетиці, та будь-яких інших проєктах, що вимагають оцінки впливу на довкілля відповідно до національного законодавства [1].

У свою чергу, ЄКПЛ, яка є основним документом з прав людини Ради Європи, створена у 1950 році в дусі ліберальної традиції, здебільшого стосується громадянських та політичних прав людини або тих, які зазвичай розглядаються як громадянські свободи [2].

Однак, з середини 90-х років минулого століття ЄСПЛ поширив юрисдикцію ЄКПЛ на сферу процесуальних прав та обов'язків екологічного права [7]. Отже, незважаючи на чітке регулювання, Конвенція, як впливає, застосовується при захисті процесуальних екологічних прав.

Незважаючи на передбачуваний модельний характер Орхуської конвенції для кодифікації процесуальних екологічних прав і незважаючи на те, що членство між державами-учасницями Орхуської конвенції та ЄКПЛ перетинається, конвенції юридично не пов'язані. ЄКПЛ не згадує Орхуську конвенцію як відповідний та застосовний *lex specialis* з питань, що стосуються охорони навколишнього середовища, у свою чергу, Орхуська конвенція жодним чином не посилається на права, гарантовані ЄКПЛ, або судову практику ЄСПЛ щодо процесуальних прав людини.

Хоча Орхуська конвенція та ЄКПЛ є двома режимами, які передбачають процесуальні екологічні права, вони не відображають подібних цілей. Це має наслідки для тлумачення процесуальних екологічних прав, гарантованих обома конвенціями, для яких вирішальною є загальна мета [2]. Орхуська кон-

венція має більш конкретні, але разом з тим розширені цілі. ЄКПЛ зосереджується на захисті відповідних індивідуальних прав, що чітко пояснюється в його пунктах преамбули, а також в основних цілях, викладених у статті 1 ЄКПЛ. Як випливає з ЄКПЛ, захист екологічних інтересів є другорядним і залежить від основного інтересу забезпечення ефективного захисту особистих прав.

Навпаки, права, закріплені в Орхуській конвенції, підпорядковуються численним цілям Конвенції, серед яких, можливо, є подальша реалізація охорони навколишнього середовища. Іншою метою є забезпечення громадських обговорень екологічних проєктів. Це врешті визначає, які ситуації вимагають застосування прав, передбачених Орхуською конвенцією [1]. Різні цілі як ЄКПЛ, так і Орхуської конвенції додатково зумовлюють тлумачення та застосування процесуальних екологічних прав, гарантованих обома конвенціями.

Це має наслідки для внеску та впливу обох режимів прав на екологічне управління, особливо у сфері демократичного прийняття рішень. Слід погодитись із Б. Пітерсом, який зауважує, що з цих двох документів лише Орхуська конвенція має чіткий і прямий зв'язок із досягненням цієї мети [8, с. 14]. Існують дві основні розбіжності між окремими стандартами процесуальних екологічних прав, гарантованих ЄКПЛ та Орхуською конвенцією. З одного боку, відповідно до ЄКПЛ заявники можуть вважатися власниками процесуальних екологічних прав лише тоді, коли вони можуть стверджувати, що первинні права, гарантовані ЄКПЛ, були порушені [2]. Відповідно до Орхуської конвенції, спектр процесуальних екологічних прав включає широку громадськість як носія прав і є ширшим. Однак, як зазначає Т. Алге, і у випадку реалізації прав, гарантованих Орхуською конвенцією, практика судів країн – членів ЄС є неоднозначною, і вони не завжди широко тлумачать положення Орхуської конвенції, тим самим обмежуючи процесуальні права деяких категорій суб'єктів на захист їх у суді [4, с. 16].

З іншого боку, ЄСПЛ не поширює процесуальні права, які містяться в ЄКПЛ, на неурядові організації, що займаються питаннями довкілля. З питань порушення певних

процесуальних прав, таких як право на інформацію з питань навколишнього середовища, рідше звертаються до ЄСПЛ, ніж до Комітету з дотримання Орхуської конвенції. Це теж має наслідки для впливу обох режимів на прийняття екологічних рішень [8, с. 15].

На відміну від такого широкого підходу Орхуської конвенції, процесуальні екологічні права, гарантовані ЄКПЛ, надаються в набагато обмеженій кількості випадків. Відповідно, ЄКПЛ пропонує менше можливостей залучення громадськості до управління довкіллям. Обсяг процесуальних екологічних прав, гарантованих ЄКПЛ, найкраще може проілюструвати прецедентна практика ЄСПЛ щодо статті 8, яка вимагає, щоб держави захищали особисте та сімейне життя, житло та кореспонденцію людини [2].

Одним із перших випадків, коли ЄСПЛ розглядав процесуальні екологічні зобов'язання, передбачені статтею 8, - справа «Гуерра та інші проти Італії». Зокрема, Гуерра та інші скаржились на те, що їм не надавали належної інформації для оцінки ризиків, пов'язаних з викидами заводу. Хоча Велика палата Суду визнала статтю 10 ЄКПЛ про право на інформацію неприйнятною, оскільки вона не вимагає від держав розповсюдження інформації про публічні рішення за власним бажанням, ЄСПЛ зазначив про процесуальне екологічне зобов'язання отримувати інформацію про екологічні проєкти як частину позитивних зобов'язань, притаманних статті 8 ЄКПЛ. Він вважав статтю 8 ЄКПЛ порушеною, здебільшого тому, що заявники не отримали жодної інформації, яка могла б дозволити їм оцінити, чи можуть викиди заводу негативно вплинути на їх життя та житло [9].

Інше рішення – у справі «Гримковська проти України» – стосується екологічної небезпеки, що досягла такого рівня, наслідком якого є значне погіршення здатності особи користуватись своїм житлом, мати приватне та сімейне життя, гарантоване статтею 8 Конвенції. ЄСПЛ ґрунтовно дослідив дотримання національними органами мінімальних гарантій, спрямованих на забезпечення справедливого балансу між інтересами заявниці та інтересами суспільства при ухваленні рішення про перенесення автомобільної до-

роги. Наголошуючи на важливості участі громадськості в ухваленні рішень з екологічних питань як процесуальної гарантії забезпечення прав, закріплених у статті 8 Конвенції, ЄСПЛ наголосив, що істотним елементом цієї гарантії є можливість для особи оскаржити в незалежному органі рішення, дії або бездіяльність державних органів, що впливають на її права в цій сфері, а також зазначив, що 30.10.2001 р. для України набрала чинності Орхуська конвенція, що стосується доступу до інформації, участі громадськості в процесі ухвалення рішень та доступу до правосуддя з питань довкілля. Так, у цій справі не доведено, що заявниці було надано реальну можливість оскаржити у національних судах заходи органів державної влади щодо магістральної дороги у період 1998-2002 років [10].

Нарешті, щодо права на правосуддя в екологічних питаннях, у справі «Ташкін та інші проти Туреччини» ЄСПЛ наголосив, що зацікавлені особи повинні «мати можливість апеляції до судів проти будь-якого рішення, дії чи бездіяльності, якщо вони вважають, що їх інтересам чи коментарям не надано достатньої ваги у процесі прийняття рішень» [11].

Хоча ЄСПЛ трактує статтю 8, включаючи три процесуальні екологічні права, в окремих справах Суд пояснював, що ці права набуваються лише *ratione personae* особами, де певний «мінімальний рівень» [10] перевищений: наприклад, тим, для кого екологічні проекти представляють реальний ризик нанесення шкоди здоров'ю чи сімейному життю, або значний негативний вплив чи вплив на здоров'я та сімейне життя. Крім того, як встановлено ЄСПЛ, ЄКПЛ надає ці права лише особам, які мають «достатню близькість» до ризику, про який йдеться, таким чином, що досягається певний рівень тяжкості [11]. Одного страху зазнати такий ризик не достатньо [12].

Також, відповідно, стаття 8 ЄКПЛ не застосовується, якщо позови, подані до Суду, ґрунтуються на знищенні природи у цілому. У справі «Кіртатос проти Греції» заявники скаржились на порушення статті 8 ЄКПЛ, що містобудування поблизу їхніх будинків знищило природні пейзажі водно-болотних угідь, включаючи весь тваринний і рослинний світ. ЄСПЛ підкреслив: «Суд не може визнати, що втручання в умови життя тварин

у водно-болотних угіддях є посяганням на приватне або сімейне життя заявників» [13].

Нещодавно Суд переглянув критерій реального ризику у справі «Харді та Мейл проти Великобританії», у якій заявник скаржився на будівництво двох терміналів для зрідженого газу. На думку ЄСПЛ, забруднення чи ризик, про які йдеться, мали становити фактичне втручання і досягти певного мінімального рівня; заявники не могли просто скаржитися на «незначну шкоду порівняно з екологічними небезпеками, властивими життю в кожному сучасному місті». Ці роз'яснення свідчать про те, що заявники можуть не досягти успіху в заявах, де посилаються на процесуальні екологічні права у випадках, коли вони не зазнали прямих дійсних наслідків [12].

Висновки і перспективи подальших досліджень

Беручи до уваги положення ЄКПЛ та Орхуської конвенції, та їх відповідні тлумачення ЄСПЛ, можна висловити низку заперечень проти унітарної точки зору на процесуальні екологічні права. Перш за все, процесуальні екологічні права стали окремою категорією екологічних прав людини, що заслуговує індивідуальної оцінки. Хоча обидві конвенції передбачають право на чисте та здорове довкілля, їхні режими не гарантують це право як самостійне. Однак, вони гарантують права на інформацію, участь громадян та доступ до правосуддя в екологічних питаннях.

Основною метою ЄКПЛ є ефективна реалізація гарантованих прав. На противагу цьому, Орхуська конвенція концентрується на численних цілях, дві найважливіші з яких - охорона навколишнього середовища шляхом захисту прав людини, та сприяння демократичному управлінню навколишнім середовищем. Більше того, хоча Орхуська конвенція гарантує процесуальні екологічні права без подальших обмежень і, в основному, для широкої громадськості, включаючи НУО, ЄКПЛ вимагає порушення закріпленого в ній права для її використання. Відповідно до ЄКПЛ, процесуальні екологічні права зазвичай розглядаються в межах наданих індивідуальних прав. Таким чином, окремі заявники повинні продемонструвати, що створюється реаль-

ний ризик або небезпека порушення їхнього права на приватність або на доступ до правосуддя. Відповідно, скарги щодо порушення статті 10 ЄКПЛ в екологічних справах не мають позитивного результату для заявників.

Доктринальні відмінності між режимами також виражають різний внесок в ухвалення чинних екологічних рішень. Орхуська конвенція чітко фокусується на сприянні екологічній демократії, прийняттю та прозорості природоохоронних рішень і в цілому на інституційній законності їх прийняття. Це відображається в преамбулі та в наданні певних екологічних прав широкій громадськості, сприяючи загальному обговоренню важливих екологічних питань.

Навпаки, внесок ЄКПЛ у прийняття демократичних екологічних рішень набагато менший і, насамперед, не має репрезентативності. Незважаючи на те, що ЄКПЛ надає людям право голосу в процесі ухвалення рішень щодо охорони навколишнього середовища, вона надає його лише тим, кого це безпосередньо стосуються. Щодо екологічних НУО, вони можуть заявити про порушення своїх процесуальних екологічних прав, якщо на національному рівні не вдалося їх захистити.

Ці відмінності важливі: визнання розбіжностей може допомогти конкретизувати доктрину сучасних та нових процесуальних екологічних прав. Це сприяє більш точним висновкам щодо внеску процесуальних екологічних прав в управління навколишнім середовищем, зокрема, наскільки процесуальні права можуть гарантувати залучення окремих осіб чи груп до ухвалення екологічних рішень та за яких обставин. Зрештою, це може створити більш адаптовані рекомендації щодо залучення людей до ухвали екологічних рішень та надати деякі емпіричні уявлення щодо подальшого розвитку демократії участі.

Література

1. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) від 25.06.1998 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (дата звернення: 12.04.2021).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 25.03.2021).

3. Ладиченко, В., Головка, Л. Впровадження європейської екологічної політики в Україні: проблеми та перспективи. *Європейський журнал сталого розвитку*, Том 6. № 3.- С. 333-339.

4. Alge T. Selected Problems of the Aarhus Convention Application in Austria. – *Selected Problems of the Aarhus Convention Application Based on Experience and Court Practice of NGOs in 7 EU Countries*. 2009. P. 11–18. URL: http://www.justiceandenvironment.org/_files/file/2009/09/access_to_justice_collection.pdf (дата звернення: 02.04.2021).

5. Kotze Louis. Human Rights, the Environment and the Global South in Shawkat, Alam and others (eds), *International Environmental Law and the Global South*. CUP. 2015.

6. Pedersen Ole. European Environmental Human Rights and Environmental Rights: A Long Time Coming. *Geo International Env. Law Rev.* 2008 (21).

7. «Лопес Остра проти Іспанії». Рішення Європейського суду з прав людини від 09.12.1994 року. Заява №16798/90. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_348#Text (дата звернення: 28.03.2021).

8. Peters, Birgit. Unpacking the Diversity of Procedural Environmental Rights: The European Convention on Human Rights and the Aarhus Convention. *Journal of Environmental Law*, 2017. P. 1–27.

9. European Court of Human Rights - Guerra v. Italy, 116/1996/735/932 (1998.02.19) (European Court of Human Rights) (Judgment). URL: https://claw.org/system/files/Guerrav.Italy_.doc (дата звернення: 05.04.2021).

10. «Гримковська проти України». Рішення Європейського суду з прав людини від 21.07.2011 року. Заява № 38182/03. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_729#Text (дата звернення: 12.04.2020).

11. European Court of Human Rights - Taşkın and others v. Turkey. Application no. 46117/99 (10.11.2004) (Judgment). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22item>

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження стала характеристика механізмів захисту екологічних прав, закріплених у Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ) та Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі ухвалення рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). Стверджується, що права, встановлені конвенціями, значно різняться між собою за об'єктом, змістом та обсягом. Крізь призму рішень ЄСПЛ також аналізується можливість захисту екологічних прав при зверненні до положень Орхуської конвенції та ЄКПЛ одночасно. За допомогою порівняння цілей двох конвенцій виокремлені аспекти, які приймаються до уваги при захисті особою процесуальних екологічних прав. Протягом усього дослідження увага акцентується на важливості відмінностей в закріплених у Орхуській конвенції та ЄКПЛ процесуальних екологічних прав.

Ключові слова: процесуальні екологічні права, ЄКПЛ, Орхуська конвенція, захист довкілля, екологічні права, ЄСПЛ.

SUMMARY

The right of public participation in environmental decisions has become an important role in international relations. Procedural environmental rights are an effective way to ensure environmental protection, but they are often discussed in conjunction with substantive environmental rights. In this article, the subject of the study is the characterization of environmental rights protection mechanisms enshrined in two important international conventions: the European Convention on Human Rights (ECHR) and the Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention).

The methodological framework of the article comprises general scientific methods of cognition and analysis, as well as special methods of cognition of legal science. In particular, with the help of the method of deduction, procedural environmental rights were separated from the catalog of human rights established by the conventions. By using the comparative method, a comparison of individual rights guaranteed by the ECHR and the Aarhus Convention was made, and a conclusion was made on the common and different characteristics of these rights.

Comparing the procedural environmental rights guaranteed in Europe by the ECHR and the Aarhus Convention, this article argues that these rights differ significantly in object, content and scope. Subjects of such rights under both conventions are also considered separately. Through the prism of the decisions of the European Court of Human Rights, the article also analyzes the possibility of protecting environmental rights when referring to the provisions of the Aarhus Convention and the ECHR at the same time. In particular, the evolution of the ECtHR's position on the possibility of protecting environmental rights through the mechanisms set out in the ECHR is considered and assessed.

It is concluded that the ECHR has indirect provisions that can be used to protect procedural environmental rights. However, this can only be possible in the case of direct violations to individual human rights.

By comparing the objectives for which the conventions were adopted, it became possible to identify certain aspects that are taken into account in the protection of procedural environmental rights.

Throughout the study, emphasis is placed on the importance of differences in the procedural environmental rights enshrined in the Aarhus Convention and the ECHR. Taking these differences into account helps to specify the doctrine of procedural environmental rights and supports more realistic conclusions about the contribution of procedural environmental rights to environmental management.

Key words: procedural environmental rights, ECHR, Aarhus Convention, environmental protection, environmental rights, ECtHR.

[id%22:\[%22001-67401%22\]}](#) (дата звернення: 17.04.2021).

12. European Court of Human Rights - Hardy and Maile v. The United Kingdom, Application no. 31965/07 (14.02.2012) (Judgment). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22item_id%22:\[%22001-109072%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22item_id%22:[%22001-109072%22]%7D) (дата звернення: 18.04.2021).

13. European Court of Human Rights - Kyrtatos v. Greece. Application no. 41666/98 (22.05.2003) (Judgment). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22item_id%22:\[%22001-61099%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22item_id%22:[%22001-61099%22]%7D) (дата звернення: 14.04.2021).